

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Протягом тривалого часу банки були захищені від зовнішньої конкуренції. Проте тенденції, що останнім часом спостерігаються на ринку банківських послуг, змушують їх шукати нові шляхи зміцнення конкурентної позиції, серед яких варто виділити забезпечення інноваційного розвитку.

Оскільки поняття «інноваційного розвитку банківської системи» є новим та недостатньо дослідженим, постає завдання розроблення його теоретичного підґрунтя та детермінації зокрема. Формування теоретичних засад має дуже важливе значення не тільки для банків, а й для регуляторів, адже саме вони займаються створенням відповідних законодавчих умов інноваційного розвитку.

У сучасній економічній літературі поняття інноваційного розвитку банківської системи практично не досліджено. В основному автори приділяють увагу інноваційному розвитку виробничих підприємств або економіки в цілому. Більшість досліджень стосовно інновацій проводяться у виробничій сфері. Цей ухил у бік виробництва є досить суперечливим, особливо з урахуванням зниження його ролі в розвинених суспільствах.

Проблеми інноваційного розвитку комерційних банків розглядають українські науковці Князь С., Неклюдова Т. та Бодаковський В., які під цим терміном розуміють процес отримання очікуваних економічних, соціально-психологічних та інших змін зумовлених піонерськими або раціоналізаторськими рішеннями власників і управлінських працівників на засадах застосування системного або ситуаційного підходів. Вони зазначають, що найвищого рівня інноваційного розвитку досягають ті банківські установи, які розробляють креативні ідеї і впроваджують продуктивні, технологічні та управлінські інновації на засадах системного підходу, адже цей підхід забезпечує адекватність причинно-наслідкових зв'язків між проблемами забезпечення конкурентоспроможності комерційних банків, факторами, які впливають на досягнуті значення показників економічної діяльності, рівень інноваційного потенціалу, можливості комерційних банків щодо його реалізації, результативність ухвалених інноваційних рішень тощо [1]. Такий підхід до визначення поняття є досить цікавим, проте він розглядає лише внутрішні джерела забезпечення інноваційного розвитку, а вплив ринкових умов не враховується.

Забезпечення інноваційного розвитку банку знаходиться в тісному взаємозв'язку зі стратегічним управлінням банку, оскільки вибір інноваційної стратегії визначає подальший напрямок його діяльності. Кравченко І., Багратян Г., Мазіна Є. досліджують проблеми стратегічного розвитку, під яким розуміють такий поступ економіки, який ґрунтується на продуманій політиці, що забезпечує максимально досягну рівномірну соціальну, регіональну і галузеву дисперсію [2]. Стратегічний та інноваційний розвиток мають спільні цілі – забезпечення конкурентоспроможності та ефективності бізнесу, та інструментарій, тому часто їх досить важко виокремити.

Інноваційний розвиток банківської системи забезпечується впровадженням банківських інновацій. Наразі дослідники не дійшли до єдиного трактування поняття «банківська інновація». Враховуючи різноманітність підходів до визначення поняття банківських інновацій, доцільно розглянути основні з них та виділити їх слабкі та сильні сторони.

Цікавим є визначення Єгоричевої С. Б., яка розглядає банківські інновації як удосконалення, оновлення напрямків та інструментів діяльності банку, тобто будь-які зміни, що покращують якісну основу відтворення банківських послуг. Банківська інноваційна діяльність орієнтована

на гармонізацію інтересів банку, споживачів та суспільства у цілому у рамках створення продуктів та послуг більш високої цінності, ніж у конкурентів [3]. Недоліком такого підходу є те, що автор недостатньо уваги приділяє створенню революційних інновацій, які не існували на ринку та забезпечують задоволення латентних потреб споживачів та банків.

Багато вітчизняних та зарубіжних дослідників дотримуються продуктового підходу, серед яких Медведева Г.І., Вікулов С. В., Кох Л. В., Зубченко Л. В., Семікова П. Але таке визначення є досить обмеженим і не враховує всю специфіку впровадження інновацій в банківському секторі.

Досить цікавим є інституційний підхід до банківських інновацій, що запропонували Яковенко С.Н. та Тимченко А. А. Під цим терміном вони розуміють методи інституційної організації банківських процесів і моделей їх поведінки в сучасному фінансовому світі, що знаходять своє вираження в появі нових банківських технологій, послуг, продуктів, націлених на зростання ефективності діяльності комерційного банку та її соціальної складової [4]. Але, знову ж таки, ігноруються потреби ринку.

Безделев В. А. дотримується процесного підходу до трактування цього поняття та розглядає його як поетапну зміну, що реалізує нові ідеї, винаходи, методи, технології, націлену на економічний і (або) соціальний ефект, що застосовується на ринку в умовах ризику, невизначеності та конкурентної боротьби з метою впровадження і використання нових видів продуктів, послуг, ринків і (або) нових форм організації діяльності комерційного банку [5]. Таке визначення є досить повним, проте інноваційний розвиток банку не можливо описати лінійними процесами, тому, на нашу думку, його доцільно розширити, застосувавши системно-процесний підхід.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що реалізація інноваційних перетворень має свою специфіку в банківській системі. Навіть поняття банківських інновацій дуже відрізняється від традиційних підходів до інновацій у виробничій сфері. Відповідно проблемами інноваційного розвитку банківської системи потребують детального вивчення та розробки теоретичних та практичних рекомендацій для успішного вирішення. Тому на основі проведеного аналізу наукової літератури з проблем інноваційного розвитку в банківській сфері автором запропоновано власне визначення цього поняття, що ґрунтується на системно-процесному підході. Отже, інноваційний розвиток банківської системи – це стійкий, цілеспрямований процес, що забезпечує підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності банківської системи під впливом синергетичної дії зовнішніх та внутрішніх факторів на основі збалансованої системи впровадження інновацій, критерієм якого є перехід на якісно новий рівень пропозиції продуктів та послуг. Перевагами такого підходу є охоплення усіх сфер інноваційного розвитку та середовища банківської системи, що дуже важливо при розробленні теоретико-методологічних рекомендацій та важелів законодавчого регулювання.

1. Князь С., Неклюдова Т., Бодаковський В. Характеристики інноваційного розвитку комерційних банків з позиції системного підходу [Електронний ресурс]// Ефективна економіка. – 20.10.2010. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/>

2. Кравченко І., Багратян Г., Мазіна Є. Банківська система та проблеми стратегічного розвитку // Вісник Національного банку України. - №1, 2012. – С. 7-10

3. Єгоричева С. Б. Банківські інновації. Навч. посіб.// К.: Центр учбової літератури, 2010. – 208 с

4. Яковенко С. Н., Тимченко А. А. Финансовые инновации в деятельности коммерческих банков: теоретико-экономические аспекты [Електронний ресурс] // «Современные проблемы науки и образования» - № 2, 2013. – Режим доступу: <http://www.science-education.ru/pdf/2013/2/53.pdf>

5. Безделев В. А. Развитие финансовых инноваций в российских коммерческих банках: автореферат дисс... канд. экон. наук. – Ростов-на-Дону. – С. 13.